

Kodutütarde Jaani rühma I salk.

Esimeses reas vasakult teine — õpetaja Anna Adson.

J. H. Variku foto Jaan Kaarna (jun.) kogust

JAANI ALGKOOL

Kool asutati 1835. a. Rootsi külas. Esimeseks vaimuvalguse levitajaks Kasaritsas oli Ado Kangro, kelle ülesandeks oli peamiselt palvetundide pidamine. Temale järgnes Jakob Erleman, kes oli ühtlasi ka vallakirjutajaks. Õpetajad käisid paari kilomeetri tagant kord nädalas Rootsiküla koolitarre.

Et koolile õpetajaid saada, käsutas mõisavalitsus agaramad poisid kokku. Liisu järgi läks Rõugesse kihelkonnakooli Peeter Tolga, kes 3 aasta pärast määrati Rootsi külla koolmeistriks. Tema teenis õpetajana 25 aastat. Tunnikavas olid piiblitugu, katekismus, emakeel, arvamine (liitmine-lahutamine ja korratabel) ning laulmine. Kirjutamist õppisid ainult mõned eraldi. Õppepäevade arv jõudis nädalas kahele, hiljem kolmele. Kuna Rootsi külas õpetajal maa ja elamine puudus, otsustati kool üle tuua praegusele maale.

1860. a. lammutatigi Rootsi küla koolitäre ja ehitati uus praeguse hoone lähedusse, palliplatsi taha. Kuna koolile läinud maid enne pidas Iwani Mihkel, siis hakati ka kooli Iwani kooliks nimetama. Kooli ületoomise ajal asus Peeter Tolga asemel ametisse tema poeg Jaan Tolga, kes õppis ka Rõuges koolmeistriks. Jaan Tolga oli kange mees — oskas maajagamise ajal korraldada nii, et koolitalule mõõdeti paremad lohumaad, külarahvale aga kruusased künkad. Tema teenis samuti 25 aastat õpetajana, olles ühtlasi laulukoori juhiks. Laulukoor oli kuulus üle Võrumaa. Koos nelja tüdrukuga käis ta ka 1869. a. Tartus esimest üldlaulupidu vaatamas. Jaan Tolga ajal ehitati viimane — tänaseni säilinud koolimaja ja kõrvalhooned. Venestamise ajal tagandati Tolga ametist. Tema järel töötasid lühikest aega Hurt, Jänes, Nemvalts.

1893. a. asus kooli juhtima 19-aastane energiline ja teotaheline nooruk Jakob Teder. Ta uuendas kooli mööbli ja ostis koolile orelit. Abiõpetajaks oli Jaan Glockman. Jakob Teder oli aktiivne ühiskonnategelane. Ta ristis lapsi, pani surnuid kirstu ja saatis välja, pidas palvetunde, asutas uuesti laulukoori ja käis kooriga 1894. a. Tartus üldlaulupeol. 1903. a. tuli koor võidulaulmises maakonnas esikohale. Tedrele järgnes August Kont.

1903. a. tuli koolijuhatajaks Jaan Kaarna (sen.). Tema algatusel asutati 1909. a. kooliaed, kus hiljem oli üle 30 mesila. J. Kaarna maailmasõjas oleku ajal täitsid õpetaja kohuseid Fr. Vreeman, J. Rettel, J. Libba, E. Arst ja M. Anderson. 1918. a. Austriast sõjavangist tagasi jõudnud J. Kaarna asus ise koolitööd juhtima, kuid mitte enam kauaks — sõda ja vangielu olid võtnud tervise. Tööd jätkas Hilda Rumming.

Eesti Vabariigi ajal juhatas kooli Aleksander Tuvikene. Tema kõrval oli õpetajaks alates 1919. a. Anna Adson. Mõ-

lemad olid pärit Tsooru kandist. 1921. a. muudeti hooldekogu algatusel kooli nimi — Iwani koolist sai Jaani kool. Eesti ajal oli kool 8klassiline ja kõige õpilasterohkem (lapsi 100ni). Seda perioodi võibki nimetada kooli hiilgeajaks. Arenes aktiivne isamaaline liikumine, seltsielu ja sporditegevus.

A. Tuvikene ise oli Vabadussõja ohvitser, kaitseliitlane ja karskusseltsi eestvedaja. A. Adson oli naiskodukaitse liige ja kodutütarde rühma juht. 1944. a. katkes A. Tuvikese elutöö — ta arreteeriti kommunistide poolt ja talle mõisteti kõrgeim karistusmäär.

Kooli juhatamist jätkas Anna Adson. Teda toetasid õpetajatena endise juhataja tütar Laine Tuvikene, Veronika Sirel, Rudolf Vislapuu, Helga Sarikas ja alates 1956. a. Magda Tolk. A. Adsoni elutööks oli suure kooliaia rajamine ja korrashoid. Eeskujulik aed oli näidiseks teistele koolidele ja väaris mitmeid diplomeid. Ka kooliümbruse kujundamine ning korrashoid väärtsid tähelepanu. 1956. a. vähendati tunduvalt koolile jäetud maid — 3,5 ha-st jäi järele 1,5 ha. Võeti ära enamik põllu- ja metsamaad. 1959. a. vabastati A. Adson tervislikel põhjustel kooli juhataja ametist ning ta jäi õpetajaks. 1961. a. siirdus kõige pikema Jaani kooli tööstaažiga õpetaja (42a.) A. Adson pensionile.

Alates 1959. a. juhatas kooli Magda Tolk. Ajutisteks õpetajateks Jaanile tulid hiljem veel Helvi Nurm, Maria Aste ja Maila Vahtra. Tähtsamateks sündmusteks siis võiks nimetada kapitaalremonti koolimajas 1959. a. ja elektri sissetoomist Meegomäelt 1960. a. Tänu viimasele said valguse ka lähimad külad. Jätkus aktiivne koolitöö ja isetegevus vastavalt aja võimalustele, hooldati kooliaeda ja ei rohtunud palliplats. 1969. a. saabus esimene signaal kooli likvideerimisest, kuid lastevanemate üldkoosoleku aktiivsel vastuhakul (kiri ministrite nõukogule) peatati see otsus. 1970. a. siiski Jaani Algkool likvideeriti. Ainuke õpetaja M. Tolk suunati Võru l. 8kl. Kooli õpetajaks. Kooli arhiiv, milles oli ka üksikasjalikult kirja pandud kooli kroonika, viidi haridusosakonna korrakusel Kolepi kooli. See põles mõned aastad hiljem koos Jaani kooli arhiiviga ära.

Praeguse ajani on Jaani koolimaja valdajaks Võru Hariduskoondis. Kõrvalhooned on lammutatud, nende asemel on uus ehitus. Koolimaja on kapitaalselt remonditud, ruumid on sees ümber ehitatud. Aed ja ümbrus on kaotanud oma kunagise ilme.

Selle kirjutise vanema perioodi andmed on võetud Jaani kooli 100 aasta juubeli peo ajal ilmunud «Võru Teatajast», hilisemad sündmused haridusosakonna arhiivist ja M. Tolki meenutustest.

VÄINO TOLK,
1966. a. lõpetaja